

The Effect of Group Guidance Activities Regarding Adolescence and Sexual Health Education on Knowledge and Attitudes of 6th Graders

Seher Güler**
Zeynep Deniz YÖNDEM*

ABSTRACT. In this study, the effect of group guidance activities regarding adolescence and sexual health education on knowledge and attitudes of 6th graders was examined. An experimental design was used as a research method, and there were 22 students in the experimental group and 24 students in the control group. In order to measure the knowledge and attitudes of students related to the adolescence and sexual health, “Knowledge Test for Adolescence and Sexual Health”, “Attitude Scale”, and “Personal Information Form” were used. The data collection tools were developed by the researchers. The findings of the study showed that there was a significant increase in the knowledge and attitudes of students who attended group guidance activities related to adolescence and sexual health.

Key Words: Group Guidance, Sexual Health Education, Adolescent.

SUMMARY

Purpose and significance: The aim of this study was to examine the effect of group guidance activities about adolescence and sexual health on the knowledge and attitudes of 6th graders. It is mostly accepted that sexual education in schools is necessary. However, there are limited number of experimental studies and also some confusion which model or approach is useful for implementing this subject in Turkey.

Method: An experimental desing method was used, and there were 22 students in the experimental group, and 24 students in the control group. “Knowledge Test for Adolescence and Sexual Health”, and “Attitude Scale, and “Personal Information Form” were used for data collection. Data collection tools were developed by the researchers. Group guidance activities with experimental group lasted 4 weeks, each session lasted 50 minutes in classes. Activities were about adolescence development, sexuality and reproduction, cultural and individual differences in sexual behaviors and attitudes, sexually transmitted diseases, sexual abuse and protection. For the analysis of data, 2×2 ANOVA was used.

Results: The findings of study showed that there were significant increases [$F(1, 44) = 15.60, p < .05$] in the knowledge scores of experimental group that had taken group guidance activities regarding adolescence and sexual education with compared control group. There were no significant differences [$F(1, 44) = .780, p > .05$] between experimental and control groups’ attitude scores. However, when we took group and treatment scores together it was found that there was an increase in attitude scores significantly [$F(1, 44) = 4.817, p < .05$] in the experimental group.

Discussion and Conclusions: The results of study reflects that group guidance activities related to adolescence and sexual health resulted in a positive increase in knowledge and attitudes of students. In the related literature there are many research results showing the positive effect of sexual education on knowledge level of adolescents. But there is a doubt whether being knowledgeable about sexuality has an effect on students’ attitudes or behaviours. It can be concluded that some attitudes, which were included in this research (talking with others, questioning and taking help when they need, respect for individual and cultural differences regarding sexual values etc.) can be changed more easily than behaviours. Depending on the results of this study, it is recommended that group guidance activities with small groups and using interactive methods can be an effective way to give adolescents some accurate information in Turkey. Also, school counselor has an important role in this subject.

** Uzm. Psikolojik Danışman

* Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, yondem_z@ibu.edu.tr

Ergenlik ve Cinsel Sağlık Eğitimi ile İlgili Grup Rehberliğinin 6.Sınıf Öğrencilerinin Bilgi ve Tutumlarına Etkisi***

Seher Güler**
Zeynep Deniz YÖNDEM*

ÖZ. Bu araştırmada, grup rehberliği etkinliği olarak verilen ergenlik ve cinsel sağlık eğitiminin, 6.sınıf öğrencilerinin bilgi ve tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada deneysel desen kullanılmış, 22 öğrenci deney ve 24 öğrenci kontrol grubuna alınmıştır. Öğrencilerin ergenlik ve cinsel sağlık ile ilgili bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla, araştırmacılar tarafından hazırlanan “Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi”, “Tutum Ölçeği” ve bazı kişisel değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, grup rehberliği eğitimi verilen deney grubunun ergenlik ve cinsel sağlık ile ilgili bilgi ve tutumlarında anlamlı düzeyde artış olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Grup Rehberliği, Cinsel Sağlık Eğitimi, Ergen.

GİRİŞ

Cinsel gelişim, ergenlik döneminin önemli gelişim alanlarından biridir. Çağdaş yaşamın bir yansıması olarak eğitim süresinin uzaması, evlenme ve çocuk doğurma yaşını geciktirmiştir. Dolayısıyla cinsel olgunluğa ulaştığı halde yasal olarak cinsel ilişki hakkını elde edemeyen ergenlerin cinsel davranışları zaman zaman sorun haline gelebilmektedir. Hemen hemen bütün ülkelerde ergenlerin cinsel ilişki yaşının gittikçe düştüğü, ergen hamileliklerinin arttığı (Somers, 2001; Hassan ve Creatas, 2000; Short, 1998) ve bu konuda bir takım önlemler alınmadıkça bu tür sorunların artacağı bildirilmektedir. Erken cinsel ilişki ve beraberinde yaşanan sorunlar, ergenlerin eğitimlerinin aksamasına ve toplumsal-ekonomik sorunlara da neden olmaktadır (Mobray ve Labouve, 2002). Diğer yandan ergen cinselliği ile ilgili tek sorun ergen hamilelikleri değildir. Aynı zamanda AIDS ve başka cinsel yolla bulaşan hastalıklar, ergenlere yönelik cinsel istismar ve cinsel kimlik yönelimi ile ilgili sorunlar, bedensel değişimlerle ilgili kaygılar, ergenlerin fiziksel ve psikolojik bir takım sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir.

Ergenlerin cinsellik ile ilgili bilgi eksikliğinin, karşılaşılabilecekleri riskleri artırdığı düşüncesi ile, bir çok ülkede örgün eğitim kurumlarında cinsel eğitim uygulamaları gündeme gelmiştir. Ergenlere verilecek cinsel eğitim bir yandan büyüme, olgunlaşma ve cinsel kimliğini kazanma aşamalarında karşılaşılabilecekleri riskleri azaltırken, diğer yandan cinsellikle ilgili olumlu değer ve tutumlar geliştirme, cinsel davranışlarda daha akılcı ve sorumlu seçimler yapma gibi becerilerin gelişimine de katkıda bulunacaktır. Ayrıca fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bireyler yetiştirmek, sağlıklı bir toplum yapısının oluşumu açısından da önemlidir.

Okullarda cinsel eğitim uygulamalarını ilk başlatan 1930’larda İsveç olmuştur. Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde okullarda ergenlere yönelik cinsel eğitim uygulamaları yapılmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ise cinsel eğitimi okul programlarına almakta çekimser kalmışlardır. Bazı ülkelerde cinsel eğitim okulda ayrı bir ders olarak verilirken, bazılarında ilgili dersler içerisinde verilmesi yaklaşımı benimsenmiştir (Çok, 2003; Ekşi,1990).

*** Araştırma A.İ.B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde tez çalışması olarak hazırlanmış ve VIII. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi’nde (Eylül–2005, İstanbul: Marmara Üniversitesi) bildiri olarak sunulmuştur.

** Uzm. Psikolojik Danışman

* Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, yondem_z@ibu.edu.tr

Dünyada cinsel eğitim uygulamalarına bakıldığında farklı modellerin denendiği gözlenmektedir. Bunlardan bazıları sağlık personeli tarafından bilgilendirmelerin yapıldığı klinik yaklaşım, cinsel davranışları ertelemeyi hedefleyen-riskler üzerinde odaklanan cinsel perhiz yaklaşımı, aile ve kültürel çevrenin cinsel eğitiminin de önemsendiği toplumsal öğrenme yaklaşımı, kişisel gelişimi ve beceri kazandırmayı hedefleyen bilişsel-davranışsal önleme modeli ve ergen gelişim teorisi gibi modellerdir (Çok, 2003). Yaklaşımlarda bir takım farklılıklar olsa da, cinsel olarak aktif olmaya başlamadan önce ergenlere cinsel eğitim verilmesi konusunda ortak görüşler bulunmaktadır (Hassan ve Creatsas, 2000; Short, 1998).

Ülkemizde okul ve okul dışından ergenleri, ergenlik ve cinsellikle ilgili bilgilendirmelere yönelik bazı uygulamalar yapılmıştır. Bunlardan biri “Değişim Genç Kızlığa İlk Adım” olarak adlandırılan kızların eğitimine yönelik uygulamalardır. Bu yöntemde didaktik olarak bilgilendirme yapıldığından klinik yaklaşımın etkisini görmek mümkündür. Ergenlik Dönemi Değişim Projesi’nde ise (ERDEP) kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı özellikle fiziksel değişim ve öz bakım becerilerine yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır (Bulut, Nalbant ve Çokar, 2002). ERDEP projesi klinik ve ergen gelişim projesinin sentezi niteliğinde bir yaklaşımı yansıtmaktadır. En son geliştirilen, MEB ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı tarafından hazırlanan ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından desteklenen “Ergenlerin Cinsel Sağlık Bilincinin Geliştirilmesi” projesi ise temelde cinsel sağlık eğitimi yürütecek öğretmen ve öğretmen adaylarının eğitimi hedefleyen bir yaklaşımdır. (Bulut, Nalbant ve Çokar, 2002). Söz konusu proje kapsamında, bütüncül sağlık anlayışı ile ilköğretim ve ortaöğretim olmak üzere her eğitim aşamasında öğretmenlerin ergenlik ve cinsellikle ilgili donanımlı olmaları gereği üzerinde durulmuş ve bu konuda çalışmalar yapılmıştır.

Ergenlerin, ergenlik ve cinsellik konularında bilgilendirilmesine yönelik, ülkemizde bazı uygulamalar bulunsa da bu bilgilerinin hangi yöntem ve yaklaşımlarla verileceği konusunda belirsizlikler vardır. Üniversite ve lise öğrencileri ile yapılan bazı araştırmalar, gençlerde evlilik öncesi cinsel deneyimlerin hatta gebelik sonlandırmanın yaygın olduğunu, cinsellik, üreme sağlığı ve hatta ergenlik dönemi değişimleri ile ilgili bilgilenmenin ise yetersiz olduğunu yansıtmaktadır (Gökengin ve ark. 2003; Başgöl, 1997; Ekşi, 1990; Erdoğan, 1990; Özkan, 1990; Saral, 1986 ve Onur, 1982).

İlgili araştırmalar incelendiğinde de, ülkemizde ergenlerin cinsel eğitimi ile ilgili sadece bir deneysel çalışmaya rastlanmaktadır (Çok, 2003). Çok’un yaptığı bu çalışmada, ders dışı bir etkinlik olarak haftada iki kez, yaklaşık 16 oturumluk süre ile 6. ve 7.sınıf öğrencilerine cinsel sağlık eğitimi verilmiş ve bu eğitimin cinsellikle ilgili bilgilenmede etkili olduğu gözlenmiştir. Hatta söz konusu bu çalışmada uygulanan cinsel sağlık programının okul psikolojik danışmanları tarafından sürdürülebilir bir program olması da hedeflenmiştir. Ancak aradan geçen zamana rağmen ne okul psikolojik danışmanları ne de başka branş öğretmenlerince bu tür bilgilendirmelerin sistemli olarak yapılamadığı gözlenmektedir.

Bu araştırmada, “ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi ile grup rehberliği alan deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır” hipotezi test edilmiştir. Ergenlerin cinsel sağlık eğitimi ile ilgili arayışların sürdüğü bu dönemde, sınıf içi rehberlik çalışmalarından biri olan, bilgi paylaşımı ve etkileşim odaklı grup rehberliğinin cinsel sağlık eğitimi için pratik ve uygulanabilir bir yöntem olabileceği düşünülmüştür. Araştırmanın, ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi okul rehberlik hizmetlerinin rolünü vurgulamak açısından uygulamalara ve deneysel bir çalışma olarak araştırma literatürüne katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmada, ön test-son-test kontrol gruplu deneysel bir desen kullanılmıştır. Deney grubuna 4 hafta süre ile haftada 45 dakika ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi uygulanırken, kontrol grubu ile hiçbir çalışma yapılmamıştır. Ön test uygulamalarında, “Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi” ve “Ergenlik ve Cinsel Sağlık Tutum Ölçeği” deney ve kontrol grubunda grup rehberliği etkinliğine başlamadan iki

hafta önce, son test ise 6 hafta sonra, grup rehberliği etkinliğinin son oturumunda uygulanmıştır.

Deney ve Kontrol Grupları

Araştırmada deney ve kontrol gruplarını oluşturmak amacıyla, Bolu il merkezinden bulunan Atatürk İlköğretim Okulu ve Alıçören İlköğretim Okulu'nda 2003-2004 öğretim yılında 6. sınıfa devam eden öğrencilere bilgi ve tutumlarını belirlemek için ölçekler uygulanmıştır. Okullar belirlenirken daha önce 6. sınıflara yönelik okullarda verilen ergenlik ya da cinsel sağlık ile ilgili bilgilendirmelerin yapılmamış olmasına alınmasına özen gösterilmiştir. Belirlenen okullarda 6. sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 182 öğrenciye Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi ve Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Bu uygulamalar aynı zamanda ön test olarak kabul edilmiş, öğrencilerden isim yazmamaları sadece kendilerinin tanıyabileceği rumuzlar kullanmaları istenmiştir. Uygulama sonrasında yanlış işaretleme yapılan ya da bazı maddeleri boş bırakılan ölçekler analize dâhil edilmemiştir. Böylece toplam 176 öğrencinin yanıtladığı ölçekler analize dâhil edilmiştir. Deney ve kontrol grubuna alınacak öğrencilerin belirlenmesi için öncelikle öğrencilerin bilgi ve tutum puanları hesaplanmış, daha sonra her iki okuldan hem bilgi hem de tutum puanı düşük öğrenciler belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının birbirleri ile etkileşime girmesini engellemek için deney ve kontrol grupları farklı okullardan alınmıştır. Her bir okuldan bilgi ve tutum puanı en düşük olan 26 öğrenci seçilmiştir. Hangi grubun deney ya da kontrol grubu olacağı random yöntemi ile belirlenmiştir. Deney grubu olarak belirlenen, Alıçören İlköğretim okulu öğrencileri ile ön görüşme yapılarak grup rehberliği etkinliğine başlanmıştır. Ön test uygulaması ve grup rehberliği işlemi arasında iki hafta süresince analizler ve grupların oluşturulması hazırlıkları yapılmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerle de ön test sonrası görüşme yapılarak, bir süre sonra kendilerine araştırma amaçlı ölçekler uygulanacağı bilgisi verilmiştir. Başlangıçta 26 olarak belirlenen deney ve kontrol gruplarındaki öğrenci sayısı, grup rehberliği uygulamalarına tam olarak katılamama ve son testi alamamaları gibi bazı nedenlerle deney grubundan 4, kontrol grubundan 2 öğrenci eksilmiştir. Sonuç olarak deney grubundan 22, kontrol grubundan 24 öğrenci araştırmanın gereklerini tam olarak karşılayabildiği için analizlerde bu öğrencilerin yanıtladığı ölçekler dikkate alınmıştır.

Araştırma örneklemini oluşturan, deney ve kontrol grubunun cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, deney grubu 14 kız 8 erkek, kontrol grubu ise 16 kız 7 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Her iki gruptaki öğrencilerin alt sosyo-ekonomik düzey aile çocukları olduğu; anne ve babaların eğitim düzeyinin düşük olduğu, annelerinin genellikle ev hanımı, babalarının ise çiftçi ve aşçı, garson gibi ara elemanlardan oluştuğu görülmektedir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi ve Tutum Ölçeği'nden elde ettikleri ön-test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını (grupların denk olup olmadığını) sınamak için t-testi yapılmıştır (Tablo-1). Analizler sonucunda araştırmanın başında, iki grup arasında ölçülen özellikler yönünden anlamlı bir fark olmadığı ($p>.05$), grupların denk olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1 - Deney Kontrol Grubunun Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi ve Tutum Ölçeğinin Ön Testinden Elde Ettikleri Puanların Ortalama, Standart Sapma ve t-Değerleri

Ön Test	Gruplar	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Bilgi Testi	Deney (n=22)	4.77	1.02	.423	.674
	Kontrol(n=24)	4.63	1.31		
Tutum Ölçeği	Deney (n=22)	43.64	6.97	.500	.619
	Kontrol(n=24)	44.75	8.02		

sd: 44, $p<.05$

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan “Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi”, “Ergenlik ve Cinsel Sağlık Tutum Ölçeği” ve yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba mesleği gibi bazı değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla da “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi: Ergenlik ve cinsel sağlık ile ilgili 11 yaş ergenlerin bazı bilgilerinin doğruluğu ya da yanlışlığını test etmeye yönelik 12 maddeden oluşan ve Doğru, Yanlış, Bilmiyorum seçenekleri ile yanıtlanan bir bilgi testidir. Testte yer alan toplam 12 maddeden 8’i olumlu, 4’ü olumsuz ifadeden oluşmakta ve olumsuz maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Bilgi testinden “Kızlarda ve erkeklerde ergenlik dönemine girme yaşı farklıdır”, “Cinsel istismara uğrayan sadece kızlardır” örnek maddeler olarak verilebilir. Puanlamada ise doğru olarak işaretlenenler 1, yanlış ve bilmiyorum seçenekleri ise 0 olarak puanlanmıştır. Testin puan aralığı 0-12 olup, puanların düşüklüğü ergenlik ve cinsel sağlık ile ilgili bilgilerin yetersizliğini yansıtmaktadır.

Ergenlik ve Cinsel Sağlık Tutum Ölçeği: Ergenlik ve cinsel sağlık ile ilgili olarak ergenlerin tutumlarını belirlemeye yönelik 19 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin yanıtlanmasında “tamamen katılıyorum”dan, “hiç katılmıyorum”a 5’li likert tipi yanıtlama biçimi kullanılmıştır. Ölçekte yer alan 19 maddeden 13’ü olumlu, 5’i olumsuz ifadeden oluşmakta ve olumsuz maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Tutum ölçeğinden “Ergenlik dönemini tanıtıcı bilgiler almak isterim”, “Bedenimdeki görünebilir değişiklikleri saklamaya, gizlemeye çalışırım”, “Aile, okul ya da akrabalar çevresinde kişi cinsellikle ilgili rahatsız edici davranışlarla karşılaşmışsa bu durum gizli tutulmalıdır” “Herhangi bir ortamda cinsellik hakkında konuşulduğunda utanırım” gibi örnek maddeler sıralanabilir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95’dir, puanların düşüklüğü tutumların olumsuzluğunu, yüksekliği ise olumlu tutumları yansıtmaktadır.

Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi ve Tutum Ölçeği’nin geçerlik çalışması için uzman görüşü alınmıştır. Bu amaçla Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyelerinden 12 uzman, daha önce hazırlanmış her biri 25 maddelik ölçekleri ifade ve kapsam yönünden incelemiştir. Uzman görüşü doğrultusunda, bazı maddeler çıkarılmış ve maddeler yeniden ifadelendirilmiştir. Ölçme araçlarının güvenilirlik çalışması birkaç farklı yöntem ile test edilmiştir. Araştırmanın başlangıcında deney ve kontrol gruplarının oluşturulması için toplam 176 altıncı sınıf öğrencisine uygulanan ölçme araçlarından, bilgi testinin KR-21 güvenilirlik katsayısı 0.89, testi yarılama tekniğinde. 71 ve test-tekrar test güvenilirliği 0.68 olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde tutum ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı 0.89, test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.53 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgulara dayanarak ölçme araçlarının bu çalışmada verilerin toplanması ve analizi için geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiş ve uygulamalara başlanmıştır.

Grup Rehberliği İşlemi

Araştırmada deney grubu ile yapılan grup rehberliği etkinliği, haftada bir 45 dakikalık bir ders saati olmak üzere toplam 4 oturum halinde yürütülmüştür. Grup rehberliğinin içeriğinde “ergenlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi” projesinin (Bulut ve ark., 2003) kapsamında yer alan bilgilerden yararlanılmıştır. Bu kapsamda; ergenlik dönemi gelişim özellikleri, farklı kültürlerde cinselliğe bakış ve kültürün cinsellik üzerindeki etkisi, üreme ve doğum kontrol yöntemleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel tercihler ve cinsel istismar ile korunma yolları gibi konulara yer verilmiştir. Grup rehberliğinin içeriğindeki bilgilerin didaktik bir şekilde aktarımından çok, farklı bir takım etkinlikler ve oyunlardan yararlanılarak, sıcak ve rahat bir ortam oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin konuşup tartışabilecekleri etkileşim ortamı hazırlanmıştır. Bilgilerin verilmesinde bilgisayarda hazırlanan renkli görsel slaytlarla ve data projeksiyonla sözel içerik zenginleştirilmiştir. Ayrıca, öğrencilere zaman zaman konuyla ilgili hazırlanan renkli kartonlar ve renkli kâğıtlar ile etkinlikler yaptırılmıştır.

Grup rehberliğinin yürütülmesinde ‘Balon oyunu’, ‘Kendimi Seviyorum’, ‘Dokuz Nokta’, ‘Ayrı Sözcükler’, ‘Bom’, ‘Zarf’ gibi bazı oyunlardan (İKGV Eğitim Materyalleri 2003; Erkan, 2001) ısınma ve etkileşim ortamı oluşturmada yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada bağımsız değişken olan grup rehberliği ile ergenlik ve cinsel sağlık eğitiminin, bağımlı değişkeni oluşturan bilgi ve tutum düzeylerine etkisini test etmek amacıyla, hem gruplar arası hem de ölçümler arası farkları test etmeye yönelik iki faktörlü varyans analizi tekniği kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2006).

BULGULAR

Araştırma bulgularında, deney grubuna uygulanan grup rehberliğinin, öncelikle bilgi daha sonra tutum üzerinde etkisi, ön test-son test ve deney-kontrol grubu karşılaştırmaları birlikte analiz edilerek verilmiştir. Tablo 2’ de deney ve kontrol grubunun ergenlik ve cinsel sağlık bilgi testi ön test-son test puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapmaları sunulmuştur.

Tablo 2 – Deney Kontrol Grubunun Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testinden Elde Ettikleri Puanların Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Ön Test		Son Test	
	X	S	X	S
Deney Grubu (n=22)	4.77	1.02	6.91	1.41
Kontrol Grubu (n=24)	4.63	1.31	4.95	1.71

Tablo 2’de görüldüğü gibi, grup rehberliği ile ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi alan öğrencilerin deney öncesi bilgi testi ortalama puanları 4.77 iken, bu puan deney sonrasında 6.91 olmuştur. Kontrol grubunun bilgi puanları 4.63 iken 4.95 olmuştur. Buna göre hem deney grubunun hem de kontrol grubunun bilgi puanlarında artış olduğu söylenebilir. Deney ve kontrol grubunun puanlarındaki değişimlerin anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo3- Deney Kontrol Grubunun Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testinden Elde Ettikleri Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Deneklerarası	96,526	45			
Grup(Deney/Kontrol)	25,273	1	25,273	15.60	.000
Hata	71,303	44	1,621		
Denekleriçi	152,624	46			
Ölçüm(ÖnTest-Son Test)	35,005	1	35,005	15,56	.000
Grup×Ölçüm	18,657	1	18,657	8,30	.006
Hata	98,962	44	2,249		
Toplam	249,150	89			

Buna göre, deney ve kontrol gruplarının karşılaştırmasında, bilgi puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir artış [$F(1, 44) = 15.60, p < .05$] olduğu saptanmıştır. Bu bulgu grup rehberliği ile ergenlik ve cinsel sağlık eğitiminin bilgi yönünden anlamlı etkisinin olduğunu göstermektedir. Deney-kontrol grubu ergenlik ve cinsel sağlık tutum ölçeği, ön test-son test puanları ortalama ve standart sapmaları Tablo-4’de sunulmuştur.

Tablo 4 – Deney Kontrol Grubunun Ergenlik ve Cinsel Sağlık Tutum Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanların Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Ön Test		Son Test	
	X	S	X	S
Deney Grubu (n=22)	43.64	6.97	47.46	7.67
Kontrol Grubu (n=24)	44.75	8.02	42.92	8.68

Tablo 4’de görüldüğü üzere, grup rehberliği ile ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi alan öğrencilerin deney öncesi tutum ölçeği puanları 43.64 iken, bu puan deney sonrasında 47.46 olmuştur. Kontrol grubunun tutum puanları ilk ölçümde 44.75 iken son ölçümde 42.92’dir. Buna göre deney grubunun grup rehberliği işlemi sonrası tutum puanlarında artış, kontrol grubunun puanlarında ise bir azalma gözlenmiştir..

Deney ve kontrol grubunun ergenlik ve cinsel sağlık tutum puanlarındaki değişmelerin anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 5’de verilmiştir. Deney ve kontrol grubu arası karşılaştırmalarda, ergenlik ve cinsel sağlık tutum puanlarına göre gruplar arası fark anlamlı bulunmamıştır [$F(1, 44) = .780, p > .05$]. Diğer taraftan grup ve ölçümler açısından yapılan karşılaştırma da ise, uygulanan grup rehberliğine bağlı olarak gruplar arasındaki puan farklılığının anlamlı olduğu gözlenmektedir [$F(1, 44) = 4.817, p < .05$]. Bu bulgu, deney grubunda uygulanan grup rehberliğinin tutumları artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo5- Deney Kontrol Grubunun Ergenlik ve Cinsel Sağlık Tutum Ölçeğinden Elde Ettikleri Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Deneklerarası	3863.870	45			
Grup(Deney/Kontrol)	67.294	1	67.294	.780	.382
Hata	3796.576	44	86.286		
Denekleriçi	1880.219	46			
Ölçüm(ÖnTest-Son Test)	22.610	1	22.610	.594	.445
Grup×Ölçüm	183.306	1	183.306	4.817	.033
Hata	1674.303	44	38.052		
Toplam	5744.089	89			

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular, ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi alan deney grubunun grup rehberliği işlemine bağlı olarak, bilgi ve tutumlarında anlamlı artışlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu dört hafta süreli grup rehberliğinin, öğrencilerin ergenlik ve cinsel sağlık ile ilgili doğru bilgiler edinmelerinde etkili olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, kısmen kısa süreli bir eğitim olsa da, ergenlik ve cinsellik hakkında konuşma, bilgilenme, etkileşim halinde olma ve farklı görüşleri dinleme tutumlarına olumlu yönde yansımıştır. Bu bulguları destekleyici başka bazı araştırma bulguları bulunmaktadır. İlgili literatürde ergenlere yönelik cinsel eğitimin özellikle cinsellik, doğum kontrol yöntemleri, AİDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgilenmeyi artırdığını yansıtan oldukça fazla araştırma bulgusuna (Agostino ve Whalberg, 2003; Somers, 2001; Arnold ve Springer, 1999; Main ve ark.,1994) rastlanmaktadır. Benzer şekilde ülkemizde yapılan bazı araştırmalarda da cinsel eğitim programından geçen ergenlerin, ergenlik dönemi ve cinsellikle ilgili bilgilerinde anlamlı değişimler olduğu ve yapılan izleme çalışmalarında bu değişimin kalıcı olduğu (Çok, 2003) gözlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda verilen eğitimin ergenlik ve cinsellikle ilgili doğru bilgiler edinmede etkili olduğu söylenebilir. Özellikle cinsellik konusunda daha kapalı toplumlarda, ailede ya da okulda bu tür konuların rahatlıkla konuşulamaması, soruların uygun şekilde yanıtlanamaması, ergenlerin doğru bilgiler edinmelerini engellemektedir. Ergenler genellikle bilgi kaynağı olarak yetişkinler yerine akranlara daha çok başvurulmaktadır. Bilgilenme amaçlı başvuru akranların bilgi kaynakları belirsiz olduğundan, doğru bilgiler yanında yanlış ya da eksik bilgi edinme olasılıkları da bulunmaktadır.

Cinsel sağlık eğitiminin, tutum ve davranış değişimi üzerindeki etkisi konusunda bazı farklı bulgular bulunmaktadır. Bazı araştırma bulguları, ergenlere ve gençlere yönelik cinsel eğitimin cinsellik hakkında konuşma, cinsel ilişkiyi erteleme gibi tutum ve davranış değişiminde etkili olduğunu (Silva ve Ross, 2003; Gürşimşek, 2003) yansıtmaktadır. Yine ergenlere verilen cinsel eğitimin, erken yaşta cinsel ilişki ve cinsel davranışları etkilemese de, ergen hamileliklerini önleme, doğum kontrol yöntemlerini kullanma yönünden etkili olduğunu (Arnold ve Springer, 1999; Saito, 1998; Kirby, 1994; Kirby, 1985; Zelnik ve Kim,1979) yansıtan bulgular bulunmaktadır. Ancak bu bulguların tersine yurt dışında yapılan bazı araştırmalarda, tutum ve davranış değişimi için bilgi edinmenin tek başına yeterli olmadığı, özellikle cinsel eğitim uygulamalarında aile ve toplum boyutları dikkate alındığında tutum değişiminin daha fazla olacağı belirtilmiştir (Bundy ve White, 1990; Visser ve Bilsen 1993; Lefkowitz ve ark, 2000; Mobray ve Labouve, 2002). Ekşi de (1990) ergenlerin cinsel tutum ve davranışlarında sosyal-kültürel etkilerin olduğunu belirtmektedir. Literatürde tutum değişimi ile ilgili çelişkili bulgular, araştırmacıların tutum ya da davranış olarak ele aldıkları özelliklerin farklı olabileceğini düşündürmektedir. Araştırma bulguları dikkatle incelendiğinde, cinsellik hakkında konuşma, soru sorabilme gibi tutumların daha kolay ve kısa sürede değişebileği, ancak davranış değişiminin daha güç olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu bakımdan bu araştırmadan elde edilen, grup rehberliği ile ergenlik ve cinsel sağlık eğitiminin, başka araştırma bulguları ile paralel bir şekilde ergenlik hakkında bilgi edinme isteği, konuşma, soru sorabilme gibi olumlu tutumların geliştirilmesinde etkili olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak, ergenlik ve cinsel sağlık eğitiminin bir bakıma kültürel boyutları olduğu dikkate alınırrsa, ülke koşullarına göre verilecek eğitimin içeriği ve yöntemleri farklılık gösterebilir. Hatta bu konuda okullarda verilecek eğitimlerde hangi yöntem ya da yaklaşımların daha etkili olduğuna ilişkin deneysel çalışmalar artırılabilir. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, ergenlerin, ergenlik ve cinsellik konularında bilgilendirilmesinde, okul rehberlik programlarında yer alan, grup rehberliği etkinliğinden yararlanılması önerilebilir. Özellikle okul ortamında, belirlenmiş içerik ve planlanmış etkinliklerle, bu konuda eğitim almış kişiler tarafından ergenlerin eğitilmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir boyuttur. Ülkemizde daha önce yapılmış araştırma bulgularından, lise ve üniversite öğrencilerinin cinsellik ve üreme sağlığı ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu, ergenlerin ve hatta ebeveynlerinin cinsel eğitime gereksinim duydukları (Vicdan ve ark., 1996; Sasaoğlu, 1994; Saral, 1985; Onur, 1982) özellikle bu bilgileri okuldaki uzman kişi ya da rehber öğretmenden almak istedikleri (Bařđül, 1997) bulguları birlikte dikkate alındığında, grup rehberliğinin bu tür eğitimler için uygun bir yöntem olduğu önerilebilir.

Bu amaçla, okullarda 'Psikolojik Danışman' olarak görev yapan uzmanların lisans eğitimi ya da hizmet-içi eğitim ile, öğrencilere bu eğitimi verebilecek düzeyde yetişmeleri, aile rehberliğinde de bu konulara yer vermeleri önerilebilir. Aynı zamanda ergenlik ve cinsel sağlık eğitiminde, kitle iletişim araçlarından etkili bir şekilde yararlanılabilir. Yeni yapılacak araştırmalar için; ergenlik dönemi ve cinsel sağlık eğitiminin verilmesinde, grup rehberliğinde kullanılabilen etkinliklerin geliştirilmesi, farklı yaklaşım ve uygulamaların etkililiğinin karşılaştırılması, daha geniş gruplar ile grup rehberliğinin bilgi, tutum, davranış değişimindeki etkililiği ve izleme çalışmaları ile kalıcılığını test etmeye yönelik araştırmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Agostino, M. B. ve Wahlberg, V. (1991). Adolescent attitudes to abortion in samples from Italy and Sweden. *Social Science & Medicine*, 33(1): 77-82.
- Arnold, E. ve Springer (1999). The effects of an abstinence based sex education program on middle school students- knowledge and beliefs. *Reseach on Social Work Practise*, 19 (1):10-24.
- Bařđül, F. U. (1997). 12-15 yaş grubundaki ergenlerin cinsel eğitim konusundaki görüşleri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, A.; Nalbant, H. ve Çokar, M. (2002). Ergenlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi projesi: Ergenler ve sağlık durum raporu. İKGV. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi
- Bulut, A.; Çokar, M.; Eylen, B.; Akalın, A. ve ark.(2003). *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Cinsel*

- Sağlık Eğitimi*, İKGV. İstanbul: Ceren Yayın.
- Bundy, M. L. ve White, P. N (1990). Parents as sexuality educators: A parent- training program. *Journal of Counseling and Development*, 63(3):321-323.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çok, F. (2003). *Ergenlerin Cinsel Eğitimi: Bir Program Denemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Ekşi, A. (1990). *Gençlerimiz ve Sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını. Yayın No:91.
- Erdoğan, E. (1990). Ergenlik dönemindeki gençlerin sosyal ve psiko-seksüel gelişimleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Erkan, S. (2001). *Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gökengin, D.; Yomazhan, T.; Özkaya, D; Aytuğ, S. ve diğ.(2003). Sexual knowledge, attitudes, and risk behaviors of students in Turkey. *J.of School Health*, 73(7):258-263.
- Gürşimşek, I. (2003). Cinsel sağlık bilgileri dersine devam etmenin öğretmen adaylarının cinsel konulara ilişkin tutumlarına etkisi. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11): 134-139.
- Hassan, E. A. ve Creatsas G. C. (2000). Adolescent sexuality: a developmental milestone or risk-taking behavior? The role of health care in the prevention of sexuality transmitted diseases. *J. of Pediatr Adolesc Gynecology*, 13: 119-124.
- İKGV, Eğitim Materyalleri.2003.
- Kirby, D. (1985). Sexuality education: a more realistic view of its effects. *J. of School Health*, 55(10): 421-424.
- Kirby, D. (1994). School-based programs to reduce risk-taking behaviors. *J. of School Health*, 62(7): 280-287.
- Lefkowitz, E.; Sigman, M. ve Kit-Fong Au, T. (2000). Helping mothers discuss sexuality and AIDS with adolescents. *Child Development*, 71(5): 1383–1394.
- Main, D. S., Iverson, D.C., Mcgloin, J., Banspach, S.W., Collins J.L., Rugg D.L. ve Kolbe L.J. (1994). Preventing HIV infection among adolescents: evaluation of a school-based education program. *Preventive Medicine*, 23(4): 409-417.
- Mobray, D. ve Labauve, B. J. (2002). A multidimensional approach to sexual education. *Sex Education*, 2(1): 31–44.
- Onur, B. (1982). Ergenlikte cinsel gelişim ve cinsel eğitim. *Yayımlanmamış doçentlik tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, H. (1990). Üniversite gençliğinin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya ilişkin yaklaşımları. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilimdalı.
- Saito, M.I. (1998). Sex education in school: preventing unwanted pregnancy in adolescents. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 63(1):157-160.
- Saral, H. (1986). 17–19 yaş grubundaki gençlerin anne-babalarının cinsel bilgi düzeyleri ve cinsel eğitimle ilgili bazı temel ele alışları. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.
- Sasaoğlu, F. (1994). Lise Öğrencilerinin doğurganlık ve doğurganlığın kontrolü konusundaki bilgi ve tutumları. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Silva, M. ve Ross, I. (2003). Evaluation of school-based sex education program for low income male high school students in Chile. *Evaluation and Program Planning*, 26: 1-9.
- Short, R. (1998). Teaching safe sex in school. *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, 63(1): 147-150.
- Somers, C. L. (2001). Does source of sex education predict adolescents' sexual knowledge, attitudes, and behaviors?. *Education*, 121(4): 674-682.
- Vicdan, K.; Kükner, S.; Dabakolu, T.; Ergin, T.; Keleş, G. ve Gökmen, O. (1996). Demographic and epidemiologic features of female adolescents in Turkey. *J. of Adolescent Health*. 18(1): 54-58.
- Visser, A. P. ve Bilsen, P.V. (1994). Effectiveness of sex education provided to adolescents. *Patient Education and Counseling*, 23(3),p: 147-160.
- Zelnik, M. ve Kim, Y.J. (1979). Sex education and knowledge of pregnancy risk US teenage women. *Family Planning Perspect*, 11, 355-357.